

**JOAN GRAU I EL RETAULE DE LA CAPELLA
DE LA PURÍSSIMA CONCEPCIÓ DE PUJALT:
NOVES APORTACIONS DOCUMENTALS
(1638-1639) (1)**

**CARME GIRALT
SERGI PLANS**

(1) El present treball forma part d'un projecte de recerca més ampli sobre l'estudi dels retaules del segle XVII a la comarca de l'Anoia.

Durant els mesos d'estiu de 1994, mentre es duïen a terme els treballs de restauració del retaule de la Immaculada de la capella de la Puríssima Concepció de Pujalt, vàrem iniciar una investigació sobre la citada obra que va culminar amb una monografia (2), que fou presentada el 29 d'abril de 1995 dins els actes de la inauguració de la restauració del retaule.

En aquella, vàrem intentar donar a conèixer aquesta obra, fruit del sentiment d'un poble per expressar la seva devoció i la seva identitat, i sorgida de l'enginy, les mans i el bon ofici del taller d'un dels grans mestres retaulistes de la Catalunya central del segon terç del segle XVII. En el nostre treball, malgrat que no vàrem poder exhumar les dades documentals que ens permetessin donar amb certesa els noms dels artífexs que realitzaren el retaule, vàrem avançar una hipòtesi d'autoria que consideràvem prou fonamentada i raonada: l'atribució a l'escultor Joan Grau. No obstant això, malgrat la forta empremta deixada pel mestre de Constantí, deixàvem una porta oberta a la possible col·laboració d'algun altre escultor o oficial del taller, que s'evidenciava en alguns detalls del conjunt.

Amb tot, nosaltres continuàrem la recerca i, poc després de la publicació, trobàrem el contracte i les èpoques o rebuts de pagament en els manuals notariais de l'escribania parroquial de la vila conservats en l'Arxiu Episcopal de Vic; però el fet de poder constatar ara documentalment l'autoria del retaule no canvia el discurs plantejat i defensat inicialment, sinó que tan sols ve a confirmar la hipòtesi avançada i complementar el treball ja publicat. Tanmateix, cal advertir que continuem el procés de recerca sobre aquest retaule, per tal de poder oferir la documentació que ens posi de manifest el nom del mestre daurador que policromà i daurà el retaule, així com el pintor que pintà les escenes de la predel·la.

EL CONTRACTE

Durant la dècada dels anys trenta, sota el rectorat d'Antoni Rubió, es van dur a terme algunes millores en la capella de la Puríssima Concepció, d'entre les quals sens dubte cal destacar la construcció del seu retaule. Al cap d'un temps de condicionar les cobertes de la capella (3), es procedí per part de la comunitat,

(2) GIRALT i FONT, Carme: *El retaule de la Puríssima Concepció de Pujalt*. Ajuntament de Pujalt 1995.

(3) La capella degué presentar importants problemes amb les cobertes, ja que durant la visita pastoral del 12 de juliol de 1633 el visitador episcopal va anotar: «*Item, se mana als jurats de dit lloch de Pujalt y als administradors de la capella de Nostra Senyora de la Concepció que dins dos mesos fassan adobar y recorer la taulada y volta de manera que no si plogue, en pena de 50 sous de propis béns pagadors y en subsidi de excomunicació*». Arxiu Episcopal de Vic (AEV): *parròquies* (Pujalt) H/1 Manual de visitas que comensa lo any 1629 y conclou en 1859 de la parròquia de Sant Andreu de Pujalt; f.3

després de diverses deliberacions, a contractar l'obra amb un mestre manresà (4).

El Rvd. Jaume Corbetera ens donà unes migrades dades que ens van servir de punt de partida per la nostra argumentació: «*l'actual altar major fou construït en Manresa en 1638*»(5); però ara, gràcies al nou material documental -que es troba registrat en un manual notarial del rector de Pujalt Antoni Rubió (6)-, podem completar aquesta informació.

El 4 de maig de 1638, els jurats Francesc Ubach, Joan Roca i Baltasar Argemí i el batlle de la vila de Pujalt, Baltasar Botines, van contractar amb l'escultor Joan Grau la fàbrica d'un retaule per a la capella de la Puríssima Concepció. Van actuar de testimonis en la signatura dels pactes Baltasar Franquesa i Andreu Balaguer, fadrins pagesos de dita vila (7). Aquest havia de seguir una traça acceptada pels comitents, els quals l'havien signada juntament amb el rector, però en la qual els clients indicaren a l'escultor algunes modificacions. Així, Joan Grau havia de substituir, de la traça inicial presentada, la imatge de la Immaculada Concepció de la fornícula central del segon pis per un conjunt escultòric de la Santíssima Trinitat, ja que en la fornícula de la imatge principal, que seria ocupada per la marededéu gòtica que posseïa la comunitat, s'havia d'incorporar una mitja lluna amb una nuvolada i serafins per tal de presentar la imatge de la Verge en clau immaculista.

En la capitulació, Joan Grau es comprometia a realitzar, en el seu taller de Manresa, un retaule de trenta-dos pams d'alçada -per damunt de la taula de l'altar- per vint-i-un d'ample (8) amb fusta d'àlber, i a tenir l'obra enllestida en

(4) Cal tenir present que quan la comunitat renovà el retaule major de l'església parroquial de Sant Andreu, també anaren a cercar mestres manresans. Així, el 17 de novembre de 1619 els jurats de la vila contractaven amb Josep Malet i Maurici Maimó, fusters de Manresa, la fàbrica del retaule major de la parroquial i un retaule petit per a la sagristia per un preu de 140 lliures. Ambdós mestres es comprometien a realitzar les obres en fusta d'àlber en el seu taller de Manresa, i a tenir-los llests i assentats el dia 15 d'agost de 1620 (AEV: *parròquies* (pujalt) R/21 Antoni Cervalls. Manual 1589-1621; ff.129-129v). Tanmateix, cal fer esment que l'obra de la Puríssima Concepció fou força més ambiciosa que el registre que aquest modest obrador podia aportar.

(5) CORBATERA i ROCA, Mn. Jaume: *Notes Històriques Documentades de la Parròquia de Sant Andreu de Pujalt*. Tàrrrega 1924; pàg.20

(6) Vegeu l'apèndix documental: Document I

(7) La família Botines encara és present avui dia a la vila de Pujalt -a Cal Pentinat-, mentre que encara es conserva Cal Franquesa.

(8) El pam és una antiga unitat de mesura que equival a 19'4 cm. Així, el retaule contractat havia de tenir 621cm d'alçada, per damunt de la taula de l'altar, i 407 cm d'amplada. Tanmateix podem observar com les mides reals del retaule són una mica més grans del que s'havia convingut, ja que fa 820 cm d'alçada -Si calculem l'alçada de la taula de l'altar d'aproximadament d'un metre, el retaule en conjunt hauria hagut de fer 721 cm-per 480 cm d'amplada.

el termini d'un any i mig, a partir de la signatura del contracte, i assentada el dia de la Immaculada Concepció de l'any següent, és a dir, el 8 de desembre de 1639.

El preu convingut fou de dues-centes setanta lliures barceloneses, pagadores en tres terminis: un primer pagament de setanta lliures el dia 8 de desembre d'aquell any, un segon pagament de cent lliures el dia que el retaule estigués acabat i assentat en la capella, i un tercer i darrer pagament de les cent lliures restants al cap d'un any, és a dir, el 8 de desembre de 1640. Els comitents es responsabilitzaven d'anar a cercar les peces obrades i a fer-se càrrec de les despeses, tant del transport del conjunt des del taller de Manresa fins a la vila de Pujalt, com del muntatge del retaule dins de la capella.

LES ÀPOQUES O REBUTS DE PAGAMENT

El pagament del cost d'un retaule era habitual que es fes en diner, però a vegades l'escultor acceptava rebre una part de l'import en diner i la resta en espècies. La construcció d'un nou retaule suposava un gran esforç i una elevada despesa per a una comunitat rural -com ho podia ser la vila de Pujalt-, per la qual cosa les petites comunitats, en alguns casos, podien acordar entre els seus membres que les aportacions que es comprometien, o que els corresponien, a fer a cadascú per al finançament del retaule poguessin fer-se entregant una part de la collita. Creiem interessant ressaltar que en el cas de Pujalt podem considerar que prop de la meitat del seu cost es pagà amb blat.

Tot i així, malgrat que en els pactes signats entre l'escultor i els comitents sempre s'establí un calendari de pagaments amb les quantitats que calia satisfer, aquest rarament es complia al peu de la lletra i els pagaments sovint s'allargassaven de les dates establertes, ja fos per culpa de l'escultor per no complir amb els terminis d'execució de l'obra o per culpa de la comunitat per manca de diner comptant.

En el nostre cas, el primer pagament establert en la capitulació, per un import de setanta lliures, havia de fer-se el dia 8 de desembre d'aquell mateix any, quan Joan Grau ja estava treballant en el retaule (9). Però aquest s'endarrerí un mes més de la data fixada i potser per aquest motiu l'escultor demanà una bestreta de quinze lliures a compte del segon pagament. L'u de gener de 1639 signava

(9) Cal destacar que el primer pagament solia fer-se en el moment de la contractació o bé en el moment d'iniciar l'obra. Tanmateix podem observar com en el cas del retaule que estudiem, aquest es realitzà un cop l'obra ja estava començada, ja que els terminis de pagaments acordats es feren coincidir amb la festa de la Immaculada Concepció, titular del retaule que s'estava obrant.

una època per valor de vuitanta-cinc lliures, de les quals la meitat eren pagades en diner -quaranta-dues lliures- i la resta en blat -quaranta-tres lliures- (10).

El segon pagament, previst en el document contractual, havia de fer-se el dia en què el retaule estigués acabat i assentat en la seva capella, és a dir, el 8 de desembre de 1639. Així mateix podem observar com aquest pagament també s'endarrerí uns dies, car no es féu efectiu fins a finals de mes. El 21 de desembre, Joan Grau signava una època en la qual reconeixia haver cobrat vuitanta-cinc lliures i deu sous -una part en blat i l'altra part en diner- del que quedava pendent de la segona paga (11). Així, el fet de cobrar el segon pagament, juntament amb la presència dels testimonis aportats per Joan Grau en la signatura, ens fa suposar que en aquesta data el retaule estava acabat i ja es trobava assentat en la seva capella.

Aquell mateix dia, 21 de desembre, signava una altra època per la quantitat de vint-i-nou lliures i deu sous en concepte de bestreta de les cent lliures del tercer i darrer pagament, de les quals cobrà una lliure i cinc sous en diner i la resta, vint-i-set lliures i quinze sous, en blat -quinze quateres- que la corporació municipal havia comprat a la Confraria del Roser (12) al preu de trenta-set sous la quartera (13).

El tercer i darrer pagament, de setanta-una lliures i deu sous, amb la conseqüent cancel·lació de tots els deutes, que havia de fer-se efectiu el desembre de 1640, no apareix registrat en el manual notarial de l'escrivania parroquial de la vila, la qual cosa ens fa suposar que els jurats de Pujalt hagueren de desplaçar-se a on es trobava treballant Joan Grau per tal de poder efectuar el pagament.

COL.LABORADORS:

JOSEP TORRES, ESCULTOR, I PAU SUNYER, FUSTER

La construcció d'un retaule no era obra d'una sola persona, sinó fruit del treball d'un equip d'artistes i artesans que col·laboraven entre si a l'entorn d'un taller. Així, el mestre escultor, cap del taller, portava la direcció de l'obra i realitzava la talla de les peces més importants, mentre que els seus oficials o

(10) Vegeu l'apèndix documental: Document II

(11) Vegeu l'apèndix documental: Document III

(12) La confraria del Roser de Pujalt fou fundada el 30 de novembre de 1605 pel pare fra Mateu Angelet del convent de Predicadors de Cervera. (AEV: *parròquies* (Pujalt) P.III/1. Llibre del Roser 1605- ; f.2-2v)

(13) Vegeu l'apèndix documental: Document IV

fadrins (14) i aprenents realitzaven la resta dels elements esculturals, i el fuster, subordinat a les directrius del cap de taller, s'encarregava de preparar les peces de fusta i de realitzar la part arquitectònica i de l'enfustament.

Per tant, considerem significatiu que sigui Joan Grau -tal com dèiem- qui signi, sol i en nom propi, el contracte i les èpoques, la qual cosa ens certifica que dugué les directrius de l'empresa i ens permet constatar que devem de la seva mà les principals parts esculturades del retaule, com per exemple els plafons en relleu situats als carrers laterals del segon pis amb les escenes de l'Assumpció i la Coronació de la Verge (fotografia 1), el grup escultòric de la Santíssima Trinitat del carrer central del segon pis o els busts de Sant Pere i Sant Pau (fotografia 2), que sobresurten en els carrers laterals del primer pis, entre d'altres.

Així mateix, gràcies a les èpoques conservades, podem determinar alguns dels col.laboradors de Joan Grau en la realització d'aquesta obra, els quals serien Josep Torres (15) en la part escultural i Pau Sunyer (16) en la part de fusteria.

Hem d'esmentar que l'època signada el 21 de desembre de 1639 correspon als dies posteriors a l'assentament del retaule en la seva capella. Per a aquest fi, l'escultor es desplaçà a la vila de Pujalt acompanyat, com era habitual, d'algun membre del seu taller perquè l'ajudés en les tasques d'engalzar les peces obrades

(14) La figura del fadrí era la d'un jove menestral que ja havia complert el temps d'aprenentatge però que encara no s'havia examinat per esdevenir mestre. Així, després dels anys d'aprenentatge, i abans de poder accedir a realitzar l'examen de mestre -el qual li donaria dret a establir-se pel seu compte, obrir botiga, tenir aprenents i ocupar càrrecs dins la confraria-, venia un període de fadrinatge de quatre anys. Durant aquest temps, rebia un sou pel seu treball, però havia de viure amb el seu mestre, no podia abandonar una tasca començada i li era prohibit establir relacions laborals pel seu compte.

(15) Sobre l'escultor Josep Torres no hem trobat cap referència bibliogràfica. Tan sols hem pogut documentar un Joan Torres, escultor, actiu a la segona meitat del segle XVI -difunt el 1580-, i un Joan Torres actiu el segle XVIII, però sense poder establir cap tipus de relació familiar entre els citats artistes.

(16) Sobre aquest fuster d'origen barceloní que després s'establí a Manresa com a escultor, vegeu: SARRET i ARBÓS, Joaquim: *Art i artistes manresans*. Manresa 1915, pàg. 63-64; MARTINELL, Cèsar: «Arquitectura i escultura barroques a Catalunya: El barroc salomònic (1671-1730). vol. II» a *Monumenta Cataloniae* vol. XI. Ed. Alpha, Barcelona 1961, pàg. 65-66 i 125; BOSCH i BALLBONA, Joan: *Els tallers d'escultura al Bages del segle XVII*. Caixa de Manresa 1990, pàg. 78-82; GALOBART i SOLER, Josep: «Pau Sunyer, escultor, i Magí Torrebruna, daurador, autors del retaule de Sant Miquel i dels Sants Màrtirs de l'església parroquial de Moià» a *Ausa*. Vic, núm.132-133 (1994), pàg.131-138; GALOBART i SOLER, Josep: *Els retaules barrocs de les esglésies del terme de Santa Maria d'Oló* (1607-1781). Manresa 1996, pàg. 22-32 i 105-109.

*Fotografia 1. Relleu de la Coronació de la Verge, situat al carrer lateral dret del segon pis del retaule de la Puríssima Concepció de Pujalt. Joan Grau 1639.
[fotografia: autors]*

*Fotografia 2. Cap de Sant Pere, situat sota el frontó triangular dret del primer pis del retaule de la Puríssima Concepció de Puigalt. Joan Grau 1638.
[fotografia: Santi Carbonell]*

i controlar i supervisar el muntatge i l'assentament de l'obra. En conseqüència, el fet que apareguin com a testimonis en la signatura de les èpoques els noms de Josep Torres, escultor de Manresa, i Pau Sunyer, fuster de Barcelona, ens fa pensar que aquests arribaren a la vila amb l'escultor. Igualment, Josep Torres actuà de testimoni en la signatura del rebut de pagament del primer termini, l'u de gener de 1639, en què apareix citat com a «*fadrí scultor de la ciutat de Manresa*», la qual cosa ens confirma una posició subordinada de Torres i de Sunyer vers el nostre mestre escultor, i la seva participació en l'execució del retaule.

També, quant a Pau Sunyer, creiem interessant destacar que, segons Joan Bosch, «*no tenim constància d'obres prèvies a l'arribada al Bages esdevinguda cap al 1639 -any que actuà de testimoni als pactes del daurat del retaule major del Carme- encara que fins el 1655 -data del seu examen a la confraria de fusters- no el trobem a Manresa*» (17) i «*... malgrat que una hipòtesi sobre els inicis de Pau Sunyer aprenent al costat de Joan Grau i Josep Generes mentre aquests eren a Sallent (1640-1649) pot resultar suggeridora, no hi ha base documental on fonamentar-la*» (18). Per tant, la col·laboració de Pau Sunyer

(17) BOSCH i BALLBONA, Joan: *Ob. cit.*, pàg. 78

(18) *Ibidem*, pàg. 79

amb Joan Grau en el retaule de la Immaculada de la capella de la Concepció de Pujalt, anterior a l'empresa del retaule del Roser de Sallent, pot confirmar la hipòtesi damunt plantejada.

JOAN GRAU I LA COMARCA DE L'ANOIA

Joan Grau arribà a les terres de la comarca de l'Anoia de la mà de Bernat Perelló (19), amb el qual, des de Capellades, l'any 1631 contractaven el retaule de Sant Joan per a l'església parroquial de Santa Maria d'Igualada (20) -avui desaparegut-, i en el qual s'encarregà d'obrar les imatges de Sant Joan, Santa Elisabet i Sant Zacaries.

La següent obra que li podem documentar el situa al nord de la comarca i és el retaule de la Immaculada de la capella de la Concepció de Pujalt. Així, hom pot considerar que aquest retaule li obrí les portes de l'àrea de mercat del deganat dels Prats de Rei, car deu anys després Joan Grau contractà els retaules majors per a les parroquials veïnes de Conill (1651), Ferran (1652) (21) o Mirambell (22), els quals sens dubte contribuïren a aconseguir una comanda més ambiciosa. Aquesta arribà de la mà de la comunitat de beneficiats de l'església parroquial de Sant Jaume de Calaf i del nou retaule major que per aquelles dates s'estava construint. Així, Joan Grau s'establí per tres anys en la vila de Calaf (1656-1659), on treballà en el retaule major de l'església parroquial de Sant Jaume (23). Hom pot suposar que, durant aquest espai de temps, contractà i intervingué en altres projectes retaulístics iniciats per esglésies de les viles de l'àrea de mercat de Calaf.

(19) Sobre aquest fuster de l'arboç, que s'establí a Igualada com a escultor, vegeu: MARTINELL, Cesar: «Arquitectura i escultura barroques a Catalunya: Els precedents. El primer barroc (1600-1670). vol. I» a *Monumenta Cataloniae* vol. X. Ed. Alpha, Barcelona 1959, pàg. 126; BOSCH i BALLBONA, Joan: *Ob. cit.*, pàg.60 i 109 n. 228; PLANS, Sergi: «El taller del daurador Esteve Gaixet a Santa Coloma de Queralt (s. XVII)» a *Recull*. Santa Coloma de Queralt, núm. 4 (1996), pàg. 134 n.41.

(20) MAS, Josep: «Notes d'antics escultors a Catalunya» a *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*. Any XIII, Núm. 51 (juliol-setembre 1913); pàg. 186.

(21) BOSCH i BALLBONA, Joan: *Ob. cit.*, pàg. 64 i 188-189.

(22) El retaule major de la parroquial de Mirambell fou renovat en el segle XIX. Això no obstant, es conserva l'esplèndida talla del sant titular, obrada a mitjan segle XVII i que creiem sens dubte que podem atribuir a Joan Grau. Aquesta imatge serà estudiada en un futur treball.

(23) BOSCH i BALLBONA, Joan: «Aproximació a l'obra escultòrica de Joan Grau» a *Dovella*. Manresa, núm. 25 (desembre 1987); pàg.17; BOSCH i BALLBONA, Joan: *Els tallers d'escultura...*, pàg. 65-66 i 194.

APÈNDIX:

DOCUMENT I

Pujalt, 1638 maig 4

Contracte del retaule de la Immaculada de la Capella de la Concepció de Pujalt, signat entre l'escultor Joan Grau i els jurats de dita vila.

(AEV: parròquies (Pujalt). R/23 Antoni Rubió, Manual 1632-1648; fol.45v-47)

Die quarto maii anno Domini Millessimo Sexcentessimo Trigessimio Octavo.

Los honorables Balthesar Botines, balle, Francesc Ubach, Joan Roca y Balthesar Argimer, jurats de la vila de Pujalt, en nom y ab exprés consentiment del Consell de dita vila, de una part, y lo honorable Joan Grau, scultor de la ciutat de Manresa, de part altra, de grat y certa scientia, an pactat y firmat lo present compromís y capitulació. Çò és:

Que lo dit Joan Grau a promés fer un retaule per la capella de Nostra Senyora de la Concepció, en dita vila de Pujalt, conforme a una trasa firmada del rector y dits jurats de la dita vila, mudat empero la imatge de la Concepció ab una imatge del Etern Pare ab lo fill crucificat en les mans y al pit lo Spirit Divino. Y al citial de la imatge principal de Nostra Senyora a de afegir una mitja luna ab una nuvolada y serefins. Als costats y fons, o principi, del retaula a de posar las armas de la dita vila que és una montanya, o puig, y al remato una creu, en dites armes. De alsada a de tenir dit retaule trenta dos palms sobre la llosa del altar; çò és: que a de arribar al mig del crusero està en la paret de dita capella, de amplaria vint y un palms. Lo demás tot conforme a la trasa dita. Lo qual retaula promet donar asentat per lo dia de Nostra Senyora de la Concepció del any 1639, dic de l'any mil siscents trenta nou, a gastos de dit Grau. Tot acceptat los ports desde Manresa a Pujalt que an de ser a compta de dita vila de Pujalt, y a sos gastos, dic de la vila. Y si serà menester mestre de casas, guix y permòdols per assentar dit retaula, se obligan dits jurats y poble a donar-ho a gastos de dit poble. La fusta que se ha de obrar dit retaula promet serà de alba bona, conforme a semblants obras convé. Y los dits jurats y poble prometen y convenen donar y pagar a dit Grau per dit retaula la suma y quantitat de doscentes setanta lliures, dic 270 ll., moneda barcelonesa, ab las solutions y pagues següents, çò és: per lo dia de Nostra Senyora de la Concepció mes propvinent setanta lliures, dic 70 ll. ; y de dit dia a un any, que serà lo dia promet tenir assentat dit retaula, cent lliures, dic 100 ll. ; y las cent lliures restants, dels dia tindrà assentat lo retaula a un any, que serà lo dia de Nostra Senyora de la Concepció de 1640. Y per assò, attendre y cumplir ne obligan dits jurats los béns de la dita vila, aguts

etc. Y dit Grau, tots y sengles béns seus, aguts etc.; ab totes obligations. Com dic se pot y entendre a tot bo y sa enteniment ab todas clausulas que a semblants scripturas se acostuma posar.

Testes: Balthasar Franquesa y Andreu Balaguer, fadrins pagesos, tots de Pujalt.

DOCUMENT II

Pujalt, 1639 gener 1

Àpoca signada per l'escultor Joan Grau als jurats de la vila de Pujalt pel preu de vuitanta-cinc lliures, de les quals setanta lliures són com a primera paga i les restants quinze com a bestreta de la segona, a compte de les dues-centes setanta lliures estipulades en la capitulació del retaule de la Immaculada de la capella de la Concepció de Pujalt.

(AEV: *parròquies (Pujalt)*. R/23 Antoni Rubió, Manual 1632-1648; fol.54-54v)

Al primer de janer de mil siscents y trenta nou.

Lo honorable Joan Grau, scultor de la ciutat de Manresa, firma àpocha als jurats de Pujalt per vuytanta sinch lliures, dic 85 ll., les quals té rebudes de dits jurats y poble de Pujalt, çò és: coranta tres lliures ab blat que li tenen portat a Manresa (1) y coranta y dos lliures comptants que havuy dia present, y demunt dit, en presentia de mi, notari demunt dit, té rebudes a or y plata, les quals són les setanta per la primera paga cayguda per lo retaule a emprés fer dit Grau per la capella de la Concepció de dit poble, y les quinze en bestreta per la segona paga. Y per ser així, ne fa la present àpocha, ab totes les renunciations y obligations de béns com dir se pot, etc. Fiat large cum omnibus, etc.

Testes són Joseph Torres, fadrí scultor de la ciutat de Manresa, Joseph Cererols, sastre de la dita vila de Pujalt.

DOCUMENT III

Pujalt, 1639 desembre 21

Àpoca signada per l'escultor Joan Grau als jurats de la vila de Pujalt pel preu de les vuitanta-cinc lliures restants de la segona paga -cent lliures-, estipulada en la capitulació del retaule de la Immaculada de la capella de la Concepció de dita vila.

(AEV: *parròquies (Pujalt)*. R/23 Antoni Rubió, Manual 1632-1648; fol.61v-62)

(1) Continua ratllat: a gastos de.

Vigessima prima decembris anno Domini Millessimo Sexcentesimo Trigessimo Nono.

Lo honorable Joan Grau, scultor habitant en la ciutat de Manresa, firma àpocha als jurats y comú de Pujalt per vuytanta sinch lliures y deu sous, dic 85 ll. 10 s., moneda barcelonesa, les quals té rebudes de dits jurats, part a blat ii part ab moneda ii diner comptant. Y dites vuytanta sinch lliures y deu sous són las té rebudes a compliment de la segona paga de les cent lliures que prometeren donar dits jurats y poble. Y lo retaule té treballat dit senyor Grau per la capella de la Concepció de dit poble de Pujalt, dit que són per (2) compliment de la segona paga caygué lo dia de Nostra Senyora de la Concepció mes proppassat. Y així se fa dita àpocha. Y rebuda ab totes obligations y renuntiations, largo modo cum omnibus clausulis opportunis que similibus solent apponi, etc.

Testes sunt Paulus Sunyer, faber ligni civis Barchinona, et Josephus Torres, scultor civis de Minorisa.

DOCUMENT IV

Pujalt, 1639 desembre 21

Àpoca signada per l'escultor Joan Grau als jurats de la vila de Pujalt pel preu de vint-i-nou lliures i deu sous a compte de la darrera paga -cent lliures-, estipulada en la capitulació del retaule de la Immaculada de la capella de la Concepció de dita vila.

(AEV: *parròquies (Pujalt)*. R/23 Antoni Rubió, Manual 1632-1648; fol.62-62v)

Dicto die, et anno.

Lo damunt dit Joan Grau firma àpocha als damunt dits jurats y comú de Pujalt per vint y nou lliures y deu sous, dic 29 ll. 10 s., les quals té rebudes de dits jurats ab (3) quinze quarteras de forment que té comprades del blat de la Confraria del Roser, a preu de 37 sous quartera, y lo demés ab diner comptant. Les quals vint y nou lliures y deu sous són a bon compta per la última paga de cent lliures tenien promesas per dit retaule. Y perquè té rebudes dita quantitat, a ses voluntat fa la present àpocha, ab totes obligations y renuntiations. Fiat cum omnibus clausulis opportunis et necessariis que similibus solent apponi, etc.

Testes sunt Paulus Sunyer, faber lignarius civis Barchinonae, et Josephus Torres, (4) escultor civis de Minorissa.

(2) Continua ratllat: la segona.

(3) Continua ratllat: blat.

(4) Continua ratllat: faber.

